

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2024/896
Toplantı Tarihi/Sayısı : 3.9.2024/50
Karar Numarası : 2024/873
Başvuran : M. B.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Elazığ Kampüs Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın infaz ve koruma memurları tarafından hakarete ve tehdide maruz bırakıldığı ve bir odada bekletildiği iddiaları çerçevesinde işkence ve kötü muamele yasağının ihlaline ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. 1/5/2024 tarihinde infaz ve koruma memurları tarafından koğuştaki sayıma bir mahpusun katılmadığını, sayım yapan infaz ve koruma memurlarının kendisine sayıma katılmayan mahpusu sorduğunu, “gece yaşadığı rahatsızlık nedeniyle kalkmadığını, uyandırmaya çalışsalar da uyanmadığını” söylediğini,

b. Bunun üzerine infaz ve koruma memurlarının kendisini yalan söylemekle itham ederek başmemurluk odasına götürdüğünü, burada hakarete ve tehdide maruz bırakıldığını, ardından gözlem odası olarak adlandırılan odada uzun süre bekletildiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Elazığ Kampüs Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuranın; kurum düzenini korumak, başvuruları sakinleştirmek ve olası taşkınlığın önüne geçmek amacıyla nöbetçi Müdürle yapacağı görüşmeye kadar gözlem odasına alındığı,

b. Nöbetçi Müdürün diğer hükümlülerle görüşmede olması nedeniyle başvuranın gözlem odasında yaklaşık bir saat bekletildiği,

c. Başvurana yönelik fiziksel ya da sözlü herhangi bir müdahalede bulunulmadığı,

ç. Kurumumuzun talebi üzerine başvuruda geçen olaya ilişkin kayıtların ekte yer aldığı belirtilmektedir.

4. Muhatapın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17'nci maddesinde yer alan düzenleme şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz...”

6. 20/4/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun “*Kurumun görevleri*” başlıklı 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde “*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. Mezkur Kanun’un “*Başvurular*” başlıklı 17’nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “*Karar türleri*” başlıklı 65’nci maddesine göre; “*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. TİHEK, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) uyarınca ulusal önleme mekanizması görevini üstlenmiştir. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun 9’uncu maddesiyle; TİHEK’e İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevini yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek görevleri verilmiştir. Bu çerçevede OPCAT’in getirdiği yükümlülük gereği ulusal önleme mekanizması görevini üstlenen TİHEK işkence ve kötü muamele yasağının ihlali iddiası içeren başvuruları inceleyebilmektedir.

11. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 7’nci maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse kendi özgür rızası olmadan tıbbi ya da bilimsel deneylere tabi tutulamaz.”

12. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) “*İşkence yasağı*” başlıklı 3’üncü maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz.”

13. Anayasa’nın 17’nci maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Mezkûr maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış, üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağına, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağına yer verilmiştir.

14. Yukarıda belirtilen normlar çerçevesinde işkence ve kötü muamele yasağı; ulusal ve uluslararası insan

hakları metinlerinin en temel hükümlerinden biri olup devletin alıkonulmuş kişilere işkence, zalimane, gayriinsani ve küçültücü muamele veya ceza uygulayamayacağını ifade etmektedir.

15. İşkence ve kötü muamele yasağı kapsamında devletin negatif ve pozitif olmak üzere iki çeşit yükümlülüğü bulunmaktadır. Devletin negatif yükümlülüğü bireyleri işkence, gayriinsani veya küçültücü muameleyle ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içermektedir.

16. Kötü muamele iddiasının devlete yüklenen yükümlülüklerden yararlanabilmesi için uygun delillerle desteklenmesi, bu delillerin yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşması beklenmektedir. Ayrıca delillerin elde edilme sürecinde ilgililerin tutumları da dikkate alınmalıdır (Anayasa Mahkemesi (AYM), *Cezmi Demir ve Diğerleri*, B.No: 2013/293, 17/7/2014, para. 95).

17. Bunun yanı sıra bir eylemin kötü muamele olarak nitelendirilebilmesi için asgari ağırlık eşliğini aşmış olması gerekmekte olup bu eşik mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etmenler ile muamelenin süresine, fiziksel ve ruhsal etkilerine bağlı olarak her somut olayda ayrıca değerlendirilmelidir (AYM, *Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, para. 23).

18. Somut olayda başvuran, bulunduğu Açık Ceza İnfaz Kurumunda 1/5/2024 tarihinde koşu yapılan sayımdan sonra infaz ve koruma memurlarının kendisine koşu ve başmemurluk odasında hakaret ettiğini, tehditler savurduğunu ve bir odada alıkoyduğunu iddia etmektedir.

19. Başvuru kapsamında 6701 sayılı Kanun uyarınca muhatap Elazığ Kampüs Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden başvuranın iddia ettiği olaya ilişkin güvenlik kamerası kayıtları ile olaya ilişkin değerlendirme ve görüşleri talep edilmiştir. Müdürlük, istenen bilgi, belge ve kayıtları Kurumumuza iletmiştir.

20. Elazığ Kampüs Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün başvuru konusu olaya ilişkin gönderdiği kamera kayıtları incelenmiş olup söz konusu kayıtlarda 1/5/2024 tarihinde infaz ve koruma memurlarının sabah saat 07.57’de başvuranın koşu alanına sayım için girdiği, 07.58’de başvuranın üç infaz ve koruma memuru tarafından elleri arkasında birleştirilmiş bir biçimde koşudan çıkarıldığı ve başvuranın nezarethane, Ceza İnfaz Kurumu İdaresi’nin ise gözlem odası olarak isimlendirildiği bir odaya götürüldüğü görülmektedir.

21. Başvuran bu odada yaklaşık üç dakika yalnız olarak tutulduktan sonra saat 08.01’de infaz ve koruma memurlarının eşliğinde başmemur odasına götürülmektedir. Bu esnada başvuranın ellerinin serbest olduğu ve agresif bir tavır içinde bulunmadığı anlaşılmaktadır. Kayıtlarda yaklaşık bir dakika kadar kendisi ile görüşüldüğü, görüşme esnasında kendisine herhangi bir fiziksel müdahalede bulunulmadığı ve görüşme sonrasında tekrar gözlem odasına götürüldüğü ve burada izole edildiği görülmektedir. Başvuran, bu odada yaklaşık üç saat bekletildiğini iddia etmektedir.

22. Muhatap Elazığ Kampüs Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü başvuranın gözlem odasında gerekçesiz biçimde tutulduğu iddiasına ilişkin olarak; kurum düzenini korumak, başvuruyu sakinleştirmek ve olası taşkınlığın önüne geçmek amacıyla başvuranın nöbetçi Müdür ile yapacağı görüşmeye kadar gözlem odasına alındığını ve nöbetçi Müdürün diğer hükümlülerle görüşmede olması nedeniyle yaklaşık bir saat bekletildiğini belirtmektedir.

23. 29/12/2004 tarihli ve 25685 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un “*İnfazda temel ilke*” başlıklı 2’nci maddesinde; ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulmayacağı belirtilmektedir.

24. Bununla birlikte mezkûr Kanun’un “*Yönetim tarafından alınabilecek tedbirler*” başlıklı 49’uncu maddesinin ikinci fıkrasında ise “*Kurumun düzeninin ve kişilerin güvenliklerinin ciddi tehlikeyle karşı karşıya kalması hâlinde, asayiş ve düzeni sağlamak için Kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler de alınır.*” hükmü haizdir.

25. Benzer şekilde Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "Güvenlik ve gözetim servisi" başlıklı 10'uncu maddesinin sekizinci fıkrasında infaz ve koruma başmemuru ile infaz ve koruma memurunun yasaya veya düzenlemelere dayalı bir emre karşı aktif veya pasif fiziki direnme gibi olaylar halinde kurum en üst amirinin izni ile gerektiği kadar zor kullanabileceği belirtilmektedir. Nitekim AYM de ceza infaz kurumu personelinin ceza infaz kurumlarında güvenliği ve disiplini sağlamak için temel hak ve özgürlüklere saygı çerçevesinde daha geniş takdir yetkisine sahip olduğunu vurgulamaktadır (AYM, *Cihan Koçak*, B. No:2014/12302, 21/9/2017, para. 61).

26. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesine (CPT) göre, bir mahkumun bir mahkeme kararı sonucunda veya ceza infaz kurumu sistemi içinde uygulanan bir disiplin yaptırımı veya önleyici bir idari tedbir olarak ya da ilgili mahkumun korunması amacıyla diğer mahkumlardan ayrı bir bölümde kalması "hücre hapsi" niteliğindedir. Söz konusu tedbir, şahsın hapsedilmesi gerçeğinin doğal bir parçası olmayıp haklılığının ayrıca değerlendirilmesi gerekir (CPT, Mahkumların hücre hapsine tabi tutulmaları, CPT/Inf(2011)28-part2, para. 54-55).

27. Söz konusu yorum kapsamında değerlendirilmesi gereken hususlar tedbirin kanuniliği, orantılılığı ve hesap verilebilirliğidir. 5275 sayılı Kanun'un yukarıda yer verilen 49'uncu maddesi ceza infaz kurumlarında güvenliğin, asayişin ve düzenin sağlanması için Kanunda açıkça belirtilmeyen tedbirlerin alınabileceğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede başvuranın gözlem odasında tutulmasının kanunilik ilkesine uygun olduğu aşıkardır.

28. Orantılılık ilkesi bağlamında hücre hapsi ile mahkumun haklarının daha fazla kısıtlanması, mahkumun ceza infaz kurumu ortamında neden olduğu veya olacağı fiili veya potansiyel zararlar ilişkili olmalı ve söz konusu zarar yalnız hücre hapsi vasıtasıyla engellenebiliyor olmalıdır. Hesap verilebilirlik ilkesi çerçevesinde hücre hapsi verilmesine ilişkin karar ve kararın gözden geçirilmesiyle ilgili tüm kayıtların muhafaza edilmesi, bu kararda kararın alınmasında göz önüne alınan tüm faktörlerin ve dayanılan bilgilerin yer alması ve mahkumun söz konusu karar sürecine katkısı veya katkıda bulunmayı reddetmesi hususunun bulunması elzemdir (CPT, Mahkumların hücre hapsine tabi tutulmaları, CPT/Inf(2011)28-part2, para. 55).

29. Yukarıda özetlenen ulusal ve uluslararası norm ve içtihatlar çerçevesinde, ceza infaz kurumlarında kişilerin güvenliğinin ve kurum düzeninin sağlanması için alınacak tedbirlerde kurum idaresinin orantılı davranmak kaydıyla geniş takdir yetkisine sahip olduğu aşıkardır. Bununla birlikte muhatap Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün ilettiği kamera kayıtlarında başvurana yönelik herhangi bir fiziksel müdahalede bulunulmadığı, gözlem odası olarak adlandırılan odaya konulmadan önce kendisiyle görüşüldüğü görülmekte ve aynı gün içerisinde birkaç saat sonra odadan çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Söz konusu süre, başvurana yönelik herhangi bir müdahalede bulunulmaması ile birlikte değerlendirildiğinde orantılı görülmüştür.

30. Muhatap Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü, başvuranın iddialarına yönelik Kurumumuz tarafından talep edilen kamera kayıtları ile diğer bilgi ve belgeleri Kurumumuza iletmiştir. Bu bağlamda muhatap Kurum hesap verilebilirlik ilkesinin gereklerini yerine getirmiştir.

31. Tüm bu çıkarımlar çerçevesinde başvuranın iddialarına temel oluşturan tedbirin kanuni ve orantılı olduğu, işkence ve kötü muamele yasağının ihlali için aranan asgari eşiğin aşılmadığı ve kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

3/9/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

İsmail AYZAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye